

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКА ДЕРЖАВНА ІНЖЕНЕРНА АКАДЕМІЯ**

КЛЄВЦОВ ДЕНИС ОЛЕКСАНДРОВИЧ

УДК 658.012.32:338.124.4

**РОЗРОБКА СИСТЕМИ АНТИКРИЗОВОГО ФІНАНСОВОГО
УПРАВЛІННЯ ПРИ ЗАГРОЗІ БАНКРУТСТВА**

Спеціальність 8.03050801 «Фінанси і кредит (за спеціалізованими
програмами)»

АВТОРЕФЕРАТ

магістерської роботи на здобуття кваліфікації
магістра з фінансів і кредиту

Запоріжжя – 2016

Магістерсько-кваліфікаційна робота є рукописом.

Робота виконана в Запорізькій державній інженерній академії (м. Запоріжжя) на кафедрі фінансів, банківської справи та страхування

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент

Сіліна Ірина Вадимівна,

Запорізька державна інженерна академія

Рецензент: завідувач гуманітарно-економічного відділення

Ільїна Ірина Георгіївна

Запорізький електротехнічний коледж ЗНТУ

Захист відбудеться 13 січня 2016 р. о 9 годині на засіданні Екзаменаційної комісії у Запорізькій державній інженерній академії за адресою: 69000, м. Запоріжжя, пр. Леніна, 226.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Характерною рисою ринкової економіки є те, що кризові ситуації виникають на всіх стадіях життєвого циклу підприємства: у певні моменти воно може не давати прибуток або зазнавати збитки. Це короткострокові, епізодичні ситуації, але вони можуть набувати затяжного характеру і закінчуватися банкрутством підприємства. Щоб цього не сталося, необхідно вчасно зрозуміти причини, внаслідок яких підприємство опинилося в кризі, і здійснити відповідні заходи для їх усунення. Нестійка кон'юнктура ринкового середовища вимагає постійного відслідковування та впровадження в управління спеціальних антикризових заходів, як запоруки успішного функціонування підприємств. У зв'язку з цим питання організації на підприємствах антикризового фінансового управління стало об'єктом активного вивчення науковцями та практиками.

Причинами кризового стану підприємств практично усіх галузей та секторів економіки України є не тільки вплив зовнішніх факторів: зниження платоспроможного попиту, втрата налагоджених господарських зв'язків, ринків закупівлі та збуту, суттєве збільшення цін на енергоносії, недосконале правове поле господарювання тощо, а й стан управління господарсько-фінансовою діяльністю суб'єктів господарювання, який не відповідає ринковим вимогам.

Актуальність теми дослідження обумовлена відсутністю належного теоретичного, методичного та законодавчого забезпечення антикризового управління, а також необхідністю проведення системних досліджень з питань формування цілісної наукової парадигми антикризового управління фінансами підприємств; визначення функціональних та інституційних особливостей антикризового фінансового менеджменту; діагностики банкрутства; удосконалення політики держави в галузі оздоровлення реального сектору економіки, що сприятиме підвищенню фінансової безпеки як окремих вітчизняних підприємств, так і економіки в цілому.

Про актуальність цього напрямку дослідження свідчить уже те, що найбільш видатним його представникам – Дж. Акерлоф, У. Вікрей, Р. Коуз, Д. Канеман, К. Ерроу, Дж. Мирліс, М. Спенс, Дж. Стігліц – було присуджено Нобелівську премію в галузі економіки. Складовою наукової парадигми антикризового управління фінансами підприємств можна вважати також творчий доробок окремих представників неокласичної школи економіки, зокрема, Е. Альтмана, Р. Брейлі, С. Майєрса, В. Шарпа, Дж. Лінтнера, Дж. Моссіна, Г. Марковіца, Р. Фолкарта та Д. Тобіна, а також класичного напрямку фінансової науки: М. Бьомле, А. Сміта, Е. Шмаленбаха.

Серед вітчизняних дослідників різноманітні теоретико-методологічні та прикладні аспекти антикризового фінансового управління є предметом розгляду у роботах таких науковців: З.Є. Шершньової [60], В.О. Василенка [10,11], І.А. Бланка [6], Л.О. Лігоненко [29], О. О. Терещенка [51 – 54], А. М. Штангрета [61] та ін.

Більшість авторів розглядають проблему кризи й кризову ситуацію по-різному. Наприклад, одні розглядають антикризове управління з погляду існуючих проблем фінансового характеру на рівні підприємства, із виникненням негативної ланцюгової реакції в інших підприємствах. Інші розглядають проблеми, які пов'язані не тільки з кризою якогось окремого підприємства, але й із несприятливими фінансовими умовами в економіці країни в цілому.

Мета й завдання дослідження. Метою магістерської роботи є розробка науково-методологічних основ побудови системи антикризового управління на підприємстві, розробка рекомендацій щодо вдосконалення системи антикризового фінансового управління. Для досягнення поставленої мети в ході дослідження вирішувалась низка завдань, головними з яких є такі:

- розкрити поняття «криза» та класифікувати фінансову кризу на підприємстві;

- розкрити поняття «антикризове фінансове управління», визначити політику та механізм, обґрунтувавши основних домінантів антикризового фінансового управління;
- розглянути основні методи оцінки визначення ймовірності банкрутства підприємства;
- надання організаційно-економічної характеристики ПАТ «Запорізький завод феросплавів»;
- зробити оцінку фінансового стану промислового підприємства в зв'язку з антикризовим фінансовим управлінням;
- проаналізувати фінансову стійкість, платоспроможність та провести діагностику банкрутства підприємства;
- визначити глибину кризи на основі зарубіжних методів;
- розробити і реалізувати заходи антикризового фінансового управління на підприємстві.

Предмет і об'єкт дослідження. Об'єктом дослідження є теоретико-методологічні засади та практичні завдання антикризового фінансового управління промисловим підприємством ПАТ «Запорізький завод феросплавів».

Предметом дослідження є фінансовий стан та процес антикризового фінансового управління, розробка і реалізація заходів антикризового фінансового управління щодо подолання кризових явищ.

Методи дослідження. В процесі розробки поставлених у роботі завдань використовувались відповідні методи дослідження, а саме: узагальнення та порівняння, аналіз і синтез, індукція і дедукція, розрахунково-конструктивний метод для вивчення та встановлення залежностей між досліджуваними показниками, графічний метод, математичний.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у наступному:

- удосконалено:
- визначення економічної категорії «антикризове фінансове управління», яке, на відміну від існуючих, вичерпно розкриває характерні риси

цього виду засобів;

- методичні підходи до оптимізації структури оборотних активів за критерієм ліквідності, який, на відміну від існуючого підходу, ґрунтується на використанні методу кореляційного аналізу та встановлення залежності між важливими показниками діяльності підприємства, такими як «структура дебіторської заборгованості» та «коефіцієнт покриття»;

– *розроблено* елементи антикризового фінансового управління з врахуванням специфіки функціонування підприємства, що досліджується, та з врахуванням ринкової ситуації.

Особистий внесок здобувача. Всі наукові результати, які представлені в роботі і опубліковані в наукових працях, отримані автором самостійно.

Апробація результатів дослідження. Основні положення дослідження пройшли апробацію на III Міжнародній науково-практичній конференції «Формування ефективних механізмів державного управління та менеджменту в умовах сучасної економіки: теорія і практика» (м. Запоріжжя, 2015 р.).

Публікації. Основні положення роботи опубліковано у матеріалах науково-практичної конференції.

Інформаційну базу дослідження склали теоретичні положення та емпіричні дані, опубліковані у галузевих інформаційно-аналітичних бюлетенях, офіційні матеріали Держкомстату України та органів статистики Запорізької області, дані фінансової та статистичної звітності підприємства ПАТ «ЗЗФ» за 2012 – 2014 рр., матеріали наукових конференцій, результати власних розрахунків, дані з мережі Інтернет.

Практична цінність роботи полягає в тому, що на підставі результатів ретельно проведеного аналізу фінансового стану досліджуваного підприємства автором розроблений механізм оптимізації структури оборотних активів та визначені її нормативи за критерієм ліквідності, а також розроблений механізм оцінки ефективності антикризового фінансового управління.

Основний зміст роботи викладено на 162 сторінках комп'ютерного тексту, включаючи вступ, три розділи, висновки, рекомендації, список

використаних джерел, який містить 61 джерело. У роботі наведено 54 таблиці, 19 рисунків, 7 додатків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми магістерської роботи, визначено предмет та об'єкт дослідження, сформульовано мету та основні завдання, розкрито методи дослідження, наукову новизну, теоретичне та практичне значення отриманих результатів, апробацію результатів та публікації автора.

У **першому розділі «Концептуальні підходи до антикризового фінансового управління промисловим підприємством»** проведено дослідження та узагальнення існуючих положень антикризового управління і діагностики кризових ситуацій на промисловому підприємстві.

Авторські дослідження сутності економічної категорії «антикризове фінансове управління» в наукових працях різних авторів дозволяє сформулювати її узагальнююче поняття, а саме: як процес діагностики фінансової кризи на всіх стадіях розвитку підприємства, формування відповідних заходів, спрямованих на попередження, нейтралізацію фінансових криз, шляхом використання специфічних методів і інструментів та мінімізацію їх негативних наслідків.

Визначено функціонуючий механізм антикризового управління підприємством як підсистему господарського механізму, що включає широкий спектр відносин управління і планування, але має свою специфіку, яка визначається граничністю кризових ситуацій, в яких знаходяться підприємства. В роботі доведено, що фінансовий механізм повинен мати структурно-логічну систему, необхідною умовою створення якої є взаємозв'язок її компонентів та їх чіткі характеристики (рис.1).

На основі проведеного дослідження встановлено, що діагностика кризових ситуацій розвитку підприємства є комплексним економічним дослідженням. Основними етапами діагностики є: створення інформаційної бази дослідження; діагностика кризового стану та загрози банкрутства

підприємства, прогнозування наслідків виникнення ситуації банкрутства підприємства, оцінка потенціалу виживання підприємства, узагальнення результатів діагностики кризи розвитку підприємства та підготовка звіту за результатами проведеної роботи.

Рис. 1. Механізм антикризового фінансового управління

Проведення діагностики кризових ситуацій має базуватися на загальноприйнятих принципах антикризового управління, найважливішими серед яких є своєчасність, комплексність, обґрунтованість, науковість,

реальність, а також на принципах, що обумовлюються змістовними характеристиками процесу діагностування – автентичність, об'єктивність, точність.

Політика антикризового фінансового управління становить собою частину загальної фінансової стратегії підприємств, що полягає в розробці системи методів попередньої діагностики загрози банкрутства і задіюванні механізмів фінансового оздоровлення підприємств, що забезпечують їх вихід із кризового стану.

В ході дослідження встановлено, що існує чотири основних підходи для оцінки й прогнозування ймовірності банкрутства підприємств: експертні методи; економіко-математичні методи; штучні інтелектуальні системи; методи оцінки фінансового стану (рис.2).

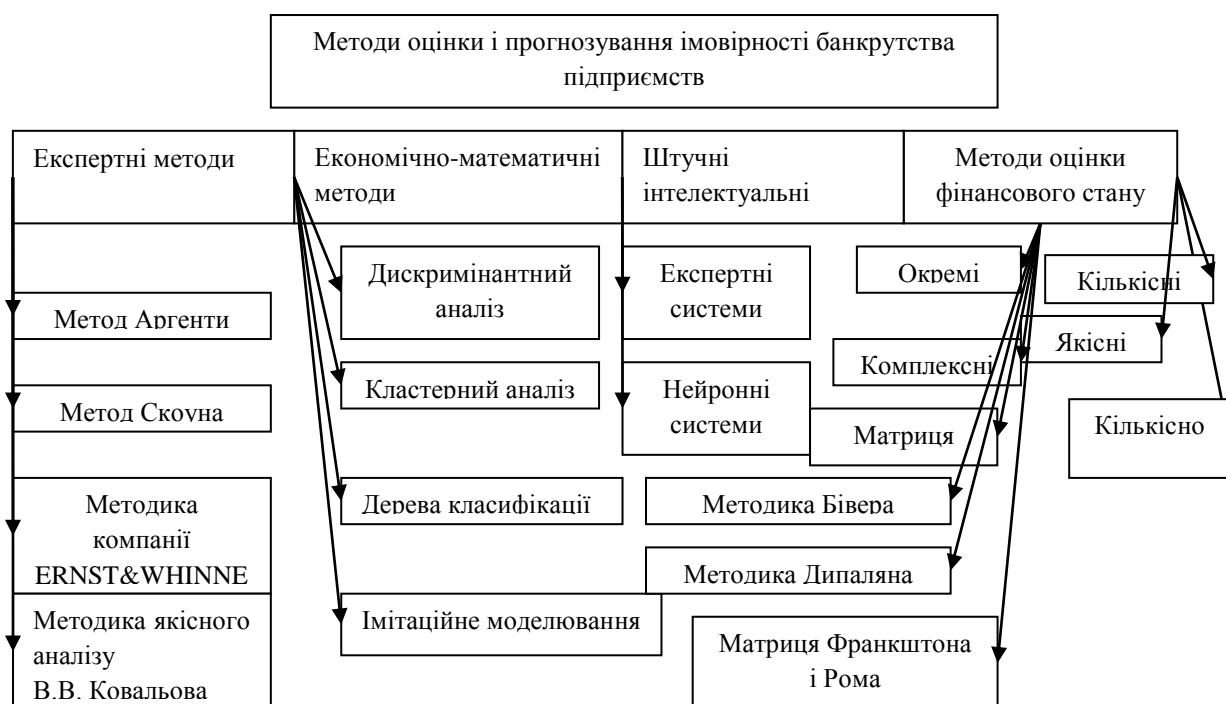

Рис. 2. Класифікація існуючих підходів до оцінки та прогнозування ймовірності банкрутства

Проведене дослідження дозволяє стверджувати, що вибір методів та моделей діагностики кризового стану підприємств повинен ґрунтуватися на цілях і суб'єктах, об'єктах аналізу, особливостях діяльності та потенційних

можливостях підприємства до уникнення (зниження ризику настання) кризової ситуації.

У другому розділі «Дослідження фінансового стану та оцінка ймовірності банкрутства на ПАТ «Запорізький завод феросплавів»» розглянуто організаційно-економічну характеристику підприємства, дана оцінка стану майна і капіталу ПАТ «ЗФЗ», проведена діагностика фінансової стійкості і платоспроможності підприємства, дана оцінка фінансових результатів діяльності та ефективності використання ресурсів і рентабельності підприємства ПАТ «ЗФЗ».

Проаналізувавши фінансовий стан промислового підприємства ПАТ «Запорізький завод феросплавів», слід наголосити, що за досліджуваний період вартість майна та його складових знизилася, що призвело до значних структурних зрушень і дає підстави стверджувати – баланс підприємства станом на 31.12.2014 р. має «тяжку» структуру, а майно підприємства – низький ступінь мобільності, оскільки найбільшу частку представлено необоротними активами. Розмір та питома вага власного капіталу неухильно знижується і станом на 31.12.2014 р. досягли критичної межі (розмір власного капіталу – 43119 тис. грн., його питома вага – 1,86%), підприємство має нестійке фінансове становище, та з роками стан погіршується, адже поточні зобов'язання складають більшу частину пасиву балансу.

Результати проведених розрахунків показників фінансової стійкості дозволяють нам стверджувати, що в 2012 – 2014 рр. ПАТ «ЗФЗ» знаходиться в нестійкому фінансовому становищі, адже поточні зобов'язання складають основну частину пасиву, та тільки за рахунок цього підприємство тримається на плаву.

Аналізуючи ліквідність ПАТ «Запорізький завод феросплавів», за коефіцієнтом покриття, підприємство вважається неліквідним, адже не зможе покрити свої поточні зобов'язання оборотними активами.

Діяльність за фінансовими результатами підприємства ПАТ «ЗЗФ» за 2012 – 2014 рр. не була ефективною, що і призвело до збитку.

На ПАТ «Запорізький завод феросплавів» існує тенденція до покращення показників рентабельності.

Згідно розрахунків інтегрального показника ймовірності банкрутства за більшістю відомих зарубіжних та вітчизняних моделей ймовірності банкрутства, можна констатувати, що всі вони показують посилення кризових явищ на підприємстві, оскільки оціночні показники за більшістю методик погіршуються (табл.1).

Таблиця 1

Динаміка основних моделей ймовірності банкрутства ПАТ «Запорізький завод феросплавів» за 2012 – 2014 рр.

Показник	2012	2013	2014	Відхилення(+,-)			
				2014 від 2013		2014 від 2012	
				Абс.	Відн, %	Абс.	Відн, %
Модель Бівера	-0,244	-0,075	-0,016	+0,059	21,33	+0,228	6,56
Модель Терещенко	1,243	-0,99	0,583	1,573	-58,89	-0,66	46,90
Модель Альтмана	0,074	0,678	0,249	-0,429	36,73	+0,175	336,49
Модель Тафлера і Тішоу	0,132	0,186	0,262	+0,076	140,86	+0,13	198,49
Модель Спрінгейта	-0,557	-0,167	0,97	+1,137	580,84	+1,527	174,15
Модель Ліса	0,017	0,016	0,025	+0,009	156,25	+0,008	147,06
Модель Конана і Гольдера	0,776	1,232	0,847	-0,385	68,75	+0,071	109,15
Модель Фулмера	11,306	11,632	12,090	+0,458	103,94	+0,784	106,93
Модель Міністерства фінансів України	-1,989	-2,385	-1,572	+0,813	165,91	+0,417	179,03

Стан платоспроможності вкрай незадовільний (моделі Д. Дюрана та Гольдера й Ж. Конана), ризик настання банкрутства критичний (моделі Альтмана, Р. Ліса та методики Міністерства фінансів України). Підприємство знаходиться в глибокій фінансовій кризі протягом останніх трьох років, має «тяжку» структуру балансу та відчуває гостру нестачу грошових коштів протягом досить тривалого періоду часу. При збереженні виявлених негативних тенденцій в недалекому майбутньому перед заводом гостро постане питання загрози банкрутства, тому для відновлення рівноваги необхідно впровадити систему жорсткого контролю над витратами та розробити гнучку антикризову фінансову стратегію щодо формування

оборотного капіталу з метою поліпшення структури активів підприємства та підвищення рівня ліквідності й платоспроможності.

У третьому розділі «Удосконалення політики антикризового фінансового управління при загрозі банкрутства ПАТ «Запорізький завод феросплавів»» визначено глибину кризи ПАТ «Запорізький завод феросплавів» за методикою І.А. Бланка та розроблено комплекс заходів антикризового фінансового управління ПАТ «Запорізький завод феросплавів».

Проведена діагностика глибини кризи (за методикою І.А. Бланка) дозволила надати кінцевий висновок щодо фінансового стану підприємства ПАТ «Запорізький завод феросплавів» (табл. 2).

Таблиця 2

Характеристика кризи ПАТ «Запорізький завод феросплавів»

№	Показник кризового поля	Легка криза	Глибока криза	Фінансова катастрофа
1	<i>Чистий грошовий потік</i>	Зниження ліквідності грошового потоку	Від'ємне значення чистого грошового потоку	Різко негативне значення чистого грошового потоку
	ПАТ «Запорізький завод феросплавів»		+	
2	<i>Ринкова вартість</i>	Стабілізація ринкової вартості	Тенденція до зниження ринкової вартості	Обвальне зниження ринкової вартості
	ПАТ «Запорізький завод феросплавів»		+	
3	<i>Структура капіталу</i>	Зниження коефіцієнта автономії	Ріст коефіцієнта та зниження ефективності фінансового левериджу	Гранично високий коефіцієнт та відсутність ефекту фінансового левериджу
	ПАТ «Запорізький завод феросплавів»		+	
4	<i>Склад фінансових зобов'язань за терміновістю погашення</i>	Підвищення суми та питомої ваги короткострокових фінансових зобов'язань	Високий коефіцієнт термінових фінансових зобов'язань	Надмірно високий коефіцієнт фінансових зобов'язань
	ПАТ «Запорізький завод феросплавів»		+	
5	<i>Склад активів підприємства</i>	Зниження коефіцієнта абсолютної платоспроможності	Значне зниження коефіцієнта абсолютної та поточної платоспроможності	Абсолютна неплатоспроможність із-за відсутності грошових активів
	ПАТ «Запорізький завод феросплавів»		+	

Склавши кризове поле ПАТ «ЗФЗ», можна стверджувати, що підприємство знаходиться в глибокій фінансовій кризі, але за підсумками 2014 р. стан тільки погіршується: чистий грошовий потік має негативне значення, намітилися негативні зрушення у ринковій вартості заводу, збільшились суми

та питома вага короткострокових фінансових зобов'язань, що призвело до коливання коефіцієнту термінових фінансових зобов'язань. При визначені ступеню фінансової кризи з'ясовано негативні тенденції в складі активів підприємства, що призвело до зниження коефіцієнту поточної ліквідності, а зниження грошових коштів на рахунках призвело до зниження коефіцієнта абсолютної платоспроможності. При збереженні виявлених негативних тенденцій в недалекому майбутньому перед заводом гостро постане питання загрози банкрутства, тому для відновлення рівноваги в роботі запропоновано впровадити систему жорсткого контролю над витратами та розробити гнучку антикризову фінансову стратегію щодо формування оборотного капіталу з метою поліпшення структури активів підприємства та підвищення рівня ліквідності й платоспроможності.

Для дослідження впливу частки окремих складових на рівень ліквідності підприємства запропоновано скористатися прийомами кореляційного аналізу, оскільки саме його застосування дає змогу досягти досить точного аналітичного вираження зв'язку між структурою оборотних активів та станом ліквідності ПАТ «Запорізький завод феросплавів».

З отриманої лінійної залежності $y = 0,019 + (-0,028) * x$ випливає, що спад частки дебіторської заборгованості в структурі оборотних активів помітно збільшує коефіцієнт покриття (рис.3).

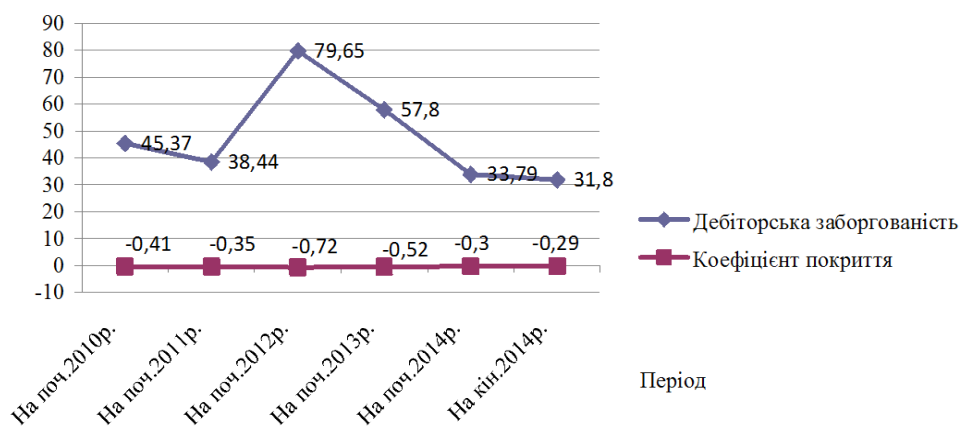

Рис. 3. Залежність частки дебіторської заборгованості в структурі оборотних активів та коефіцієнту покриття підприємства ПАТ «ЗФЗ»

Таким чином встановлено, що через якісне управління дебіторською заборгованістю ПАТ «ЗЗФ» має можливість оптимізувати платоспроможність.

Для управління дебіторською заборгованістю та поточними зобов'язаннями ПАТ «ЗЗФ» необхідно: визначати ступінь ризику несплати рахунків покупцями; збільшувати коло покупців з метою мінімізації втрат від несплати одним або декількома покупцями; контролювати співвідношення дебіторської заборгованості і кредиторської заборгованості; вести оперативний контроль за надходженням готівки; своєчасно визначати сумнівну заборгованість; вести претензійну роботу, співпрацюючи з юридичною службою.

Очікуваний економічний ефект, а саме покращення показників платоспроможності після впровадження запропонованих заходів управління платоспроможністю, представлено в таблиці 3.

Таблиця 3

Прогнозні показники платоспроможності ПАТ «ЗЗФ» після впровадження запропонованих заходів

Показник	До впровадження заходів	Прогнозні показники після впровадження запропонованих заходів				
		2015	2016	2017	2018	2019
Коефіцієнт покриття	0,48	0,47	0,51	0,53	0,57	0,60
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,32	0,47	0,50	0,52	0,51	0,54
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	0,01

Досліджуючи прогнозовані показники ПАТ «ЗЗФ», які зазначені у таблиці 3.15, відзначимо наступні зміни у 2019 році:

- коефіцієнт покриття збільшиться на 0,12 – більше, ніж у 2014 р., незважаючи на те, що він не відповідає нормативному значенню, тобто оборотних активів недостатньо для погашення зобов'язань, але він постійно збільшується;

- коефіцієнт швидкої ліквідності також збільшився на 0,22 – більше, ніж за 2014 рік, та не відповідає нормативному значенню, що означає

непогашення поточних зобов'язань за рахунок грошових коштів та фінансових надходжень, але він постійно збільшується;

- коефіцієнт абсолютної ліквідності також збільшився на 0,01 – більше, ніж за 2014 рік, та не відповідає нормативному значенню – це означає, що негайну готовність погашення поточних зобов'язань за рахунок грошових коштів та фінансових надходжень підприємство не здійснить, але він збільшився.

Отже, застосувавши всі запропоновані заходи щодо управління платоспроможністю та покращивши ефективність використання активів підприємства, ми покращимо показники фінансового стану підприємства ПАТ «ЗЗФ», що дозволить підвищити конкурентоздатність та ефективність діяльності і розвитку підприємства.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження за темою магістерської роботи дало змогу дійти загальних висновків, які зводяться, зокрема, до наступного:

1. Проведені дослідження сутності економічної категорії «антикризове фінансове управління» в наукових працях різних авторів дозволяє сформулювати її узагальнююче поняття, а саме: як процес діагностики фінансової кризи на всіх стадіях розвитку підприємства, формування відповідних заходів, спрямованих на попередження, нейтралізацію фінансових криз, шляхом використання специфічних методів і інструментів та мінімізацію їх негативних наслідків.

2. На основі проведеного дослідження встановлено, що діагностика кризових ситуацій розвитку підприємства є комплексним економічним дослідженням. Основними етапами діагностики є: створення інформаційної бази дослідження; діагностика кризового стану та загрози банкрутства підприємства, прогнозування наслідків виникнення ситуації банкрутства підприємства, оцінка потенціалу виживання підприємства, узагальнення

результатів діагностики кризи розвитку підприємства та підготовка звіту за результатами проведеної роботи.

3. В ході дослідження встановлено, що політика антикризового фінансового управління представляє собою частину загальної фінансової стратегії підприємств, що полягає в розробці системи методів попередньої діагностики загрози банкрутства і задіюванні механізмів фінансового оздоровлення підприємств, що забезпечують їх вихід із кризового стану.

4. Проведене дослідження свідчить про те, що існують чотири основних підходи для оцінки й прогнозування ймовірності банкрутства підприємств: експертні методи; економіко-математичні методи; штучні інтелектуальні системи; методи оцінки фінансового стану. Найбільш адаптованими до вітчизняних підприємств моделями визначення ймовірності банкрутства є коефіцієнт У. Бівера, дискримінантна модель О. Терещенка, модель Альтмана, модель Тафлера і Тішоу, Модель Спрінгейта, модель Ліса, модель Конана і Гольдера, Модель Фулмера.

5. В результаті вивчення та оцінки організаційно-економічної характеристики ПАТ «Запорізький завод феросплавів» було встановлено, що підприємство є одним з найбільших в Європі виробників феросплавів не тільки за обсягами виробництва, але і по номенклатурі продукції сплавів. Відмічаємо лінійну організаційну структуру управління на підприємстві. Аналіз основних фінансово-господарських показників діяльності ПАТ «Запорізький завод феросплавів» у 2012 – 2014 роках показав проблеми підприємства з управлінням фінансовим станом та збитковість діяльності.

6. Оцінка динаміки вартості майна промислового підприємства ПАТ «ЗЗФ» та його складових за 2012 – 2014 рр. призвела до істотних зрушень в його структурі. Так, на початок 2012 р. дослідження майно підприємства переважною більшістю було представлено оборотними активами, питома вага яких становила 88,17%, решту – 11,83% – посідали необоротні активи, тобто баланс підприємства мав «легку» структуру, а майно підприємства – високий ступінь мобільності. В подальшому, внаслідок істотного зниження вартості

оборотних активів на кінець 2012 р., їх частка знизилася на 20,41 в. п. і становила 67,76%, решту (32,24%) посідали необоротні активи. На кінець 2013 р. негативні тенденції, що намітилися в кінці 2012 р., збереглися, і в структурі майна вже переважали необоротні активи, оскільки їх частка становила вже 54,80%, а оборотні – лише 45,20%. На кінець 2014 р. негативні тенденції збереглися, і в структурі майна переважали необоротні активи – 52,09%, а оборотні – лише 47,91%. Це свідчить, що підприємство має «важку» структуру активів. Таким чином, внаслідок суттєвого зниження вартості майна та його складових, структура балансу за три роки значно погіршилася, а майно ПАТ «Запорізький завод феросплавів» втратило мобільність.

7. Аналізуючи фінансову стійкість через джерела формування запасів, можна побачити, що за останні роки підприємство ПАТ «ЗЗФ» знаходиться в нестійкому фінансовому становищі, адже поточні зобов'язання складають основну частину пасиву, та тільки за рахунок цього підприємство тримається на плаву.

8. Аналізуючи платоспроможність підприємства, ми прийшли до висновку, що коефіцієнт покриття (на поч. 2012 року – 1,44, на кін. 2012 року – 0,72, на кін. 2013 року – 0,48, на кін. 2014 року – 0,48), коефіцієнт швидкої ліквідності (на поч. 2012 року – 1,30, на поч. 2013 року – 0,59, на кін. 2013 року – 0,37, на кін. 2014 року – 0,32), коефіцієнт абсолютної ліквідності – нижче нормативного рівня ($>2, >1, >0,2$). Дослідження платоспроможності підприємства ПАТ «ЗЗФ» за допомогою коефіцієнтів ліквідності дозволило стверджувати, що коефіцієнт абсолютної ліквідності у ПАТ «ЗЗФ» протягом 2010 – 2012 рр. має низьке значення і свідчить про недостатність у підприємства грошових коштів, у результаті чого баланс є неліквідним. Тобто за коефіцієнтом покриття, підприємство вважається неліквідним, адже не зможе покрити свої поточні зобов'язання оборотними активами. Так можна охарактеризувати і наступний коефіцієнт, адже навіть з дебіторською заборгованістю підприємство не зможе погасити поточні зобов'язання.

9. Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства показав, що

протягом 2012 – 2014 рр. дохід від реалізації готової продукції зменшився в 2013 р. на 1,44%, а в 2014 р. зріс на 51,58%. Собівартість реалізованої продукції зменшилась 2012 р. на 5,3%, а в 2014 зросла на 10,32%. Але підприємство має валові збитки як в 2012 році, так і в 2013 р., лише в 2014 році підприємство отримує валовий прибуток – 110335 тис. грн.

Таке зростання видаткових показників операційних витрат, у порівнянні з темпами зростання доходного показника, свідчать про низький рівень контролю менеджменту підприємства у цій сфері. Взагалі-то, такі зміни негативно відбилися на показникові результатів операційної діяльності. Отже, на рівні операційної та основної діяльності промислове підприємство має збитки.

10. Досліджуючи показники ділової активності, слід зазначити, що тривалість погашення дебіторської заборгованості в 2014 році збільшилася в порівнянні з 2012 роком, так даний показник в 2014 році становив 512 , а в 2013 році – 451 день. Це означає мобілізацію грошових коштів в дебіторську заборгованість. Для підприємства це негативна тенденція, тому що його кошти відволікаються від виробництва, обслуговуючи діяльність підприємства-споживача (боржника). Звертає на себе увагу підвищення в 2014 році в порівнянні з 2013 роком тривалості фінансового циклу, що пов'язано з значним збільшенням періоду погашення дебіторської заборгованості. Отже, основними шляхами для покращення ситуації та скорочення часу фінансового циклу для підприємства можуть бути наступні: моніторинг та контроль за утворенням дебіторської заборгованості; недопущення придбання непотрібних і реалізації зайвих матеріалів; забезпечення ефективного контролю за рухом виробничих запасів.

11. З проведеного аналізу рентабельності випливає, що основні показники рентабельності від'ємні і спостерігається позитивна тенденція до збільшення. Але, слід зазначити, що від'ємні показники потребують значної уваги керівництва щодо заходів покращення фінансових результатів діяльності підприємства.

12. Провівши розрахунки інтегрального показника ймовірності банкрутства за більшістю відомих зарубіжних та вітчизняних моделей ймовірності банкрутства, можна констатувати, що всі вони показують посилення кризових явищ на підприємстві, оскільки оціночні показники за більшістю методик погіршуються. Стан платоспроможності вкрай незадовільний (моделі Д. Дюрана та Гольдера й Ж. Конана), ризик настання банкрутства критичний (моделі Альтмана, Р. Ліса та методики Міністерства фінансів України). Таким чином, склавши кризове поле ПАТ «Запорізький завод феросплавів», можна стверджувати, що підприємство знаходиться в глибокій фінансовій кризі, але за підсумками 2012 – 2014 р. стан тільки погіршується.

14. Дослідження глибини кризи ПАТ «Запорізький завод феросплавів» (за методикою І.А. Бланка) показало, що підприємство знаходиться в глибокій фінансовій кризі протягом останніх трьох років, має «тяжку» структуру балансу та відчуває гостру нестачу грошових коштів протягом досить тривалого періоду часу. При збереженні виявлених негативних тенденцій в недалекому майбутньому перед заводом гостро постане питання загрози банкрутства, тому для відновлення рівноваги необхідно впровадити систему жорсткого контролю над витратами та розробити гнучку антикризову фінансову стратегію щодо формування оборотного капіталу з метою поліпшення структури активів підприємства та підвищення рівня ліквідності й платоспроможності.

15. За допомогою прийомів кореляційного аналізу (саме його застосування дає змогу досягти досить точного аналітичного вираження зв'язку між структурою оборотних активів та станом ліквідності ПАТ «Запорізький завод феросплавів») було визначено стохастичну причинно-наслідкову залежність між складовими оборотних активів та показником абсолютної (грошової) платоспроможності, що має тенденційний вплив на ліквідність ПАТ «Запорізький завод феросплавів». З отриманої лінійної

залежності впливає, що спад частки дебіторської заборгованості в структурі оборотних активів помітно збільшує коефіцієнт покриття.

16. Виходячи з детального аналізу платоспроможності підприємства ПАТ «ЗЗФ», вважаємо, що через управління дебіторською заборгованістю підприємства ПАТ «ЗЗФ» ми можемо оптимізувати платоспроможність підприємства. Для управління дебіторською заборгованістю та поточними зобов'язаннями ПАТ «ЗЗФ» необхідно: визначати ступінь ризику несплати рахунків покупцями; збільшувати коло покупців з метою мінімізації втрат від несплати одним або декількома покупцями; контролювати співвідношення дебіторської заборгованості і кредиторської заборгованості; вести оперативний контроль за надходженням готівки; своєчасно визначати сумнівну заборгованість; вести претензійну роботу, співпрацюючи з юридичною службою; своєчасно надавати платіжні документи; припиняти дію договорів з покупцями, що порушують платіжну дисципліну. Застосувавши всі запропоновані заходи щодо управління платоспроможністю та покращивши ефективність використання активів підприємства, ми покращимо показники фінансового стану підприємства ПАТ «ЗЗФ», що дозволить підвищити конкурентоздатність та ефективність діяльності і розвитку підприємства.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

В інших виданнях:

1. Клевцов Д. О. Теоретичні основи антикризового фінансового управління підприємством // Матеріали III науково-практичної конференції студентів, магістрантів, аспірантів і викладачів КПУ. Формування ефективних механізмів державного управління та менеджменту в умовах сучасної економіки: теорія і практика. / Класичний приватний університет. – Запоріжжя: КПУ, 2015. – С. 419 – 421.

АНОТАЦІЯ

Клевцов Денис Олександрович. Розробка системи антикризового фінансового управління при загрозі банкрутства. Магістерська робота на здобуття кваліфікації магістра з фінансів і кредиту. Запорізька державна інженерна академія, 2016.

Кваліфікаційна робота магістра присвячена теоретичним та практичним аспектам антикризового фінансового управління підприємством. В роботі удосконалено визначення економічної категорії «антикризове фінансове управління», методичні підходи до оптимізації структури оборотних активів за критерієм ліквідності. Розроблено елементи антикризового фінансового управління з врахуванням специфіки функціонування підприємства, що досліджується, та з врахуванням ринкової ситуації.

Ключові слова: антикризові заходи, антикризове фінансове управління, банкрутство, криза, моделі ймовірності банкрутства, план антикризових заходів, управління, фінансовий стан.

АННОТАЦИЯ

Клевцов Денис Александрович. Разработка системы антикризисного финансового управления при угрозе банкротства.

Магистерская работа на соискание квалификации магистра по финансам и кредиту. Запорожская государственная инженерная академия, 2016.

Квалификационная работа магистра посвящена теоретическим и практическим аспектам антикризисного финансового управления предприятием. В работе усовершенствованы определение экономической категории «антикризисное финансовое управление», методические подходы к оптимизации структуры оборотных активов по критерию ликвидности. Разработаны элементы антикризисного финансового управления с учетом специфики функционирования исследуемого предприятия и с учетом рыночной ситуации.

Ключевые слова: антикризисные меры, антикризисное финансовое управление, банкротство, кризис, модели вероятность банкротства, план антикризисных мероприятий, управление, финансовое состояние.

ANNOTATION

Denis A. Kravtsov. Development of the system of financial management of crisis when the threat of bankruptcy. – Manuscript. Master's thesis for obtaining the qualification of Master of Finance. Zaporozhye State Engineering Academy, 2016.

Qualification master's work is devoted to theoretical and practical aspects of financial crisis management. The work improved definition of the economic category "financial crisis management", methodical approaches to optimization of the structure of current assets for liquidity criterion. Crisis developed elements of financial management to the specifics of the enterprise, investigated, and taking into account the market situation.

Keywords: anti-crisis measures, crisis management finance, bankruptcy, crisis, bankruptcy probability model, plan of anti-crisis measures, management, financial position.